

”אקסודוס”

מאת אורי אבנרי

ראש ממשלת בריטניה הגדולה מתחנן (לשוא) שמנהיגי אצ"ל הנידונים למוות יבקשו חנינה.
פריצת כלא עכו עלידי אצ"ל, בפיקוד איש ההגנה (פיצוץ, פריצה, רדיפות ודמיות, פציעת הגיבור, גסיסת ראש אצ"ל, קבורתו בסתר, הסתרתות הגיבור בכפר דרוזי).
ניתוח של הגיבור הפצוע בחור דרוזי (בלי רופא, בלי סמי-הדרמה ובלי מכשירים רפואיים).
ההצבעה הדומתית באו"ם למען חלוקת ארץ-ישראל (גילויים מאחורי הקלעים, פגישות קדחתניות, שפלות ערבית, נצחון הצדק).
פינוי לילי דרמתי של 250 ילדים מכפרי-ילדים מנותק (הרמת הילדים בסמים, קשירתם לגב הלוחמים, ירידה עוי

ה בדיחה העתיקה מספרת כי ברגארד שו הציע לאשה יפה מיליון לירות, תמורת בילוי לילה אחד עמו. הגברת התלבטה קשות. אי-אפשר היה לסרב לסכום כזה. היא הסכימה — ואז הציע לה שו עשר לירות בעד אותו השרות.
”אדוני?” קראה האשה, נעלבת עד למעמקי נפשה. ”מה אני בעיניך?”
”מה שאת”, השיב שו באדיבות, ”כבר קבענו. עכשיו רק נשאר לנו לקבוע את המחיר.”

★ ★ ★

ב ימים אלה חייבים אנחנו — אנחנו, מדינת ישראל ובאזרחיה — להחליט אם בדיחה זו תחול גם עלינו. עלינו להחליט אם לתת גושפנקה רשמית להסרת יצירה הנושאת את השם אקסודוס.

המחיר המוצע הוא גבוה מאד. ההסרה תביא לארץ מיליוני לירות בספק הוליבודי מזומן. היא תביא הרבה מיליוני דולארים למגבית היהודית המאוחדת. היא תביא לארץ תיירים, שישאירו כאן מיליונים נוספים. אולם, כמו שאמר שו בדיחה, לא המחיר קובע. קובעת מהות השרות הניתן תמורתו. ותמורת מיליוני לירות אלה נדרש מאתנו למכור:

את זכר חברינו, שנפלו בתריסר חזיתות — ואשר אקסודוס הופך אותם לגזע של קאובים מגוחכים.
את מקימי המדינה, המאמצים והמאחייים, השגיאות וההיי-גנים של שלושה דורות — ריקמה חיה אשר אקסודוס הופך אותה לקישט אחד גדול, מבחיל ומרתיע.
את עצמנו, חברה המבקשת לחיות על רמה תרבותית, תוך כבוד עצמי — ואשר אקסודוס הופך אותה למוצג של גרחות, לדיסני-לנד מורחב, לשמורה אינדיאנית אשר כסילים יתפעלו ממנה וישלמו כדי לחזות בה.
לפני שנתיים נעשה מעשה מחפיר. בשערי-הגיא, מקום שם נפלו וגססו ונשמו את נשימתם האחרונה מיטב חברינו, בימה ועדתי-העשור תצוגה של שלדי-מכוניות כוזבים,

קיי האחות האמריקאית המתאהבת באיש-העליון הן צבר ובחזון המשיח, תשוחק עלידי אוהו מארי טיינט. פרשת אהבתם היא אחת המגוחכות ביותר בספר.

צרת-נשימה במדרונות תלולים נוראים, יריות, הצלה סנסי-ציונית, העברת פסוקי תנ"ך באיתות פנסים).
התקפה ערבית על כפרי-ילדים (מאות מתקיפים נהרגים, פצצות-תבערה הופכות את הערבים ללפידים חיים, הערבים עוברים שדה-מקשים, תחמושתם של המגינים אוזלת, הצלה ברגע האחרון, רדיפה אחרי המתקיפים המובסים, מפקד ההגנה נפצע ונתפס בגדריה-התיל של הערבים, מתאבד ברימוני-יד תוך הריגת שוביו).

הבאת הדודיקה לצפת בסיוור לילי נועז.
כיבוש צפת (קרבות נועזים, הדודיקה מחוללת פלאים, הערבים מאמינים כי ליהודים יש פצצה אטומית, ההתקפה על המצודה).
המלחמה (נגבה, שועלי שמשון, לטרון, חיללים ערבים קשורים בשרשראות לעמודותיהם, לוחמי הראל קוראים פרקי תנ"ך לפני כל הסערות).

התקפה נועזת על מצצר ערבי בגבול לבנון, כיבוש כפר ערבי (קרבות-מגע מרתקים, בריחה המונית של הערבים, הגיבור בוכה).
דרך בורמה לירושלים (איש בודד בגיפ מחפש מסלול בלילה, הסתננות דרמטית בין עמדות ערביות, מדרונות מסוכנים, הרפתקות, סלילת הדרך עלידי המוני פועלים ב"טוח יריקה מן הערבים בלילה בדממה דקה).
תפיסת אונת-נישק מצרית (במביצע נועז בלבים עלידי אושי-פלמ"ח מחופשים, העברת הנישק לשתי פריגאטות של חיל-הים הישראלי — לפני תום המנדט! — שהניפו דגלים של גולגולת ועצמות עלובות, כדרך שודדי-הים בהוליבורד).
בריחה דרמטית של יהודים תימנים לעזן (היתקלות בשור דיים, רעב, צמא, התאהבות טיים אמריקאי במטפלת צרפתית על כנפי גשרים, שריפה במטוס, לידה במטוס).
כמעט-סגסוגל בעתה קדומת (בנחל-עוז, בשעת שמירה).
רצח הגיבורה הצעירה בידי פיזאיון.

כל זה, כמובן, מלבד הפרקים האינסופיים של היסטוריה יהודית, כתובה בסלאנג של קאובים; הפלאש-באק של כל הגיבורים והגיבורות על חזרה לרחם אמותיהם ומעבר לזה; עלילת-אהבה כפולה בנוסח טרנן ובת-היער; הדיאלוג הצבאי בנוסח בוק ג'ונס; ופרקי הפילוסופיה ברמה של ויכוח בין רוק הדסון, רוברט מיצ'ם ומארילין מוגרו.

★ ★ ★

רשימה מקוצרת זו אינה יכולה לשקף את כל עומק הוועיה. כי הפרטים מנועזים אף יותר מן התמצית הכללית.
הנה בריגאדיר סותרלנד, המפקד הבריטי בקפריסין. אנגלי אציל, האנגלי היחיד בספר שאינו איש-גסטאפו הוליבודי. הוא אהב את אמו האריסטוקראטית, האצילה, האנגליה, הגבירה מארמון סותרלנד הייתה. אולם על ערש-המחת מתגלה שאמו

בצד השני הכניסו למכונה את כל המאחייים הכמוסים של יהודי גלותי מתוסבך בגטו אמריקאי, את רגשי-הנחיתות של אדם שנתקל כל חייו בכוח, והחולם בהקיץ כי יבוא יום והוא יהיה דומה לרודפיו.

נתנו למכונה לעכל נתונים אלה, סובכו את הידית — ואחרי שתי שניות והצי יצאה יצירה זו: הבסטי-סלר האידיאלי אלו לחמישה מיליון יהודי אמריקה, המתנה הבלתי-נמנעת בכל בר-מצחה, האבירו החיוני מתחת לבית-השחי של כל יהודיה בפרחת-מינק כברונס ובברוקלין.

רק מוח אלקטרוני יכול לכתוב ספר כזה, שאין בו טיפה אחת של רגש אמיתי — אך הדחוס כולו רגשות מזויפת, מפוברקת ומחושבת. רק מכונה יכולה לייצר מאות נפשות חסרות-נפש, שאין בהן אף אדם אחד של בשר-ודם. ורק רובוט ספרותי יכול להוציא אלפי שורות כאלה של שיח באנאלי, קלוקל וצורמני, המצלצל כבליל הפסקולים של כל סרטי המערב הפרוע.

קולנועיות זו אינה מקרית. כל מלה בספר זה כתובה לא רק מתוך מחשבה על כיס הקורא היהודי, אלא גם מתוך מחשבה על כיס המסריט והצופה. יוריס באמת כתב קודם את העלילה בצורת תסריט, לפי הזמנת מ.ג.מ., ששלחה אותו על-חשבונו לארץ. רק אחרי ש.ג.מ. החליטה שהיצירה אינה מתאימה אפילו לרמה של חברה הוליבודית, ישב יוריס וכתב את אותו החומר בצורת ספר. כשרונו המסחרי הפך את הספר לבסטי-סלר — ואז עט אוטו פרמינגר על המציאה, יפיק את הסרט באופן עצמאי וימסור אותו להפצת יונייטד ארטיסט. היסטוריה קצרה זו של יצירת-המופת מסבירה במידה רבה את מהותה.

★ ★ ★

מה אין בספר זה? אירועיו בלבד מספיקים כדי למלא עשרה סרטים הוליבודיים מסוג ג'. הנה רק כמה מהם, ורק מאותם המתוארים בפרוטרוט:

שודנישק נועז של הפלמ"ח, במדים בריטיים, ממחנה צבאי בריטי בקפריסין.

מרד גטו וארשה (קרבות דרמטיים, השמדת פלוגות שלמות של התרמאכט, רדיפות דרמטיות בביבי-שופכין, מחת דרמטי של כל הנוגעים בדבר, סרט לאחד).

רצח המוני באושוויץ (תמונות מפורסות של נשים ערומות בדרך לתאי-הגזאים, ערימות שערות, ערימות גולגולות).
בריחה דרמטית של 300 ילדים ממחנה-ריכוז בריטי בקפריסין לאוניה בנמל קרניה.

דו-קרב מזעזע בין הילדים ובין כל הצבא הבריטי בקפריסין (מאות מתעלפים, איום בהתאבדות המונית, כניעת האימפריה, ירידה דרמטית בחיפה).

פריצת אונת-מעפילים דרך המצוד הבריטי (ירידה לילית בחוף הארץ, מעפילים זקנים ורכבים על גבי הפלמ"חאים, האנגלים מגיעים, קרב-מגע).

פוגרום רוסי ב-1884. (סכו של הגיבור נהרג, אבי הגיבור ודודו הורגים את מנהיג האנטישמים).
בריחה דרמטית ממשטרת הצאר.

עלית אבי הגיבור ודודו ברגל מרוסיה לארץ-ישראל (כמ"ע מתיים כמה פעמים מרעב וקור, תלאות על-אנושיות בהרי קחקו ובתורכיה).

”השומר” — דו-קרב דרמטי עם שודד בדואי (מוכנע על-ידי אבי הגיבור בשוט של עור-שור).

בריחה דרמטית מן המשטרה התורכית במלחמת-העולם א'. עינויים סאדיסטיים של אס הגיבור בשעות הריונה האחרונות בידי חוקרים תורכיים. (לידת הגיבור).

קמת חזיתא (התקפות ערבים, אונס ורצח כלת הגיבור בידי ערבים שפלים).

פשיטה עם וינגייט על כפר ערבי בלבנון (התקפה מרתקת, הריגת שבוים).

סיוור נועז של הפלמ"ח לתוך טוריה בראש הצבא הבריטי (פציעת הגיבור).

מזורה של הפלמ"ח בראש הר תבור (סצנות של משגל המוני בתוספת פסוקים תנ"כיים).

זריקת נער מאנשי אצ"ל עלידי האנגלים להמון פרוע בכפר ערבי (החוקן אותו לגזרים).

עוצר. מציב-צבאי. חיפושים. (חיפוש אנגלי בבית-קפה בחיפה. המפקד האנגלי מתגלה כסוכן ההגנה).

סכס השבעת איש אצ"ל (קונספירציה, אקדה, ספר תנ"ך).
חקירת הוריות קצין אנגלי שעינה אנשי אצ"ל.

הריגת הנציב העליון הבריטי במיסת פילגשו הערבית היפהפה (עיקוב מותה, אהבה, התפרצות).

תפיסת מפקדת אצ"ל בידי האנגלים (רק במקרה. הסיוון לא היה ולא נברא).
פגישת גיבור אצ"ל עם חברתו בתא-המוות בעכו.

ארי בן-כנע, הקאובי של הפלמ"ח, המחסל את כל האינדיאנים הערביים והגאונטורים הבריטיים, יגולם עלידי פול ניומן, שאינו מתאים לתפקיד סופרמני.

כדי לסחוט כסף מתיירים. הרמנו את קולנו נגד תועבה זו. אולם היא היתה קטנה וחובכנית לעומת מתן הגושפנקה לאקסודוס.

★ ★ ★

מה אפשר לומר על אקסודוס? אין לומר שזו ספרות גרועה — כי כלולה בכך הודאה שאננם זו ספרות. אין לומר שזה ספר מבחיל — כי גם זו מחמאה בהשואה לאמת.

זהו זבל ספרותי, פשוטו כמשמעו. קשה להעלות על הדעת כי ספר זה אמנם נכתב בידי אדם. נדמה כאילו נכתב בידי מוח אלקטרוני. בצד אחר הכניסו למכונה את כל פיסטופטי-ההבל שהושמעו אי-פעם בפי מדרית-תיירים ורין באוזני פתאים, את כל הציזבאת שהופרחו אי-פעם עלידי שליח ציני באסיפת-שנור ציונית. לא דילגו אף על טיסמה שרופה אחת, לא יתרו אף על כזב אחד מילקוטי-הכובים.